

Z kroniki naukowej

IV MIĘDZYKONARODOWE LIPSKIE EKONOMICZNE SYMPOZJUM POŚWIĘCONE BADANIOM IMPERIALIZMU

W dniach 29-30 listopada 1979 r. odbyło się w Uniwersytecie im. Karola Marksa w Lipsku czwarte międzynarodowe sympozjum nt.: *Podstawowe problemy państwowo-monopolistycznej integracji w Europie zachodniej w warunkach zmieniającej się egzystencji ekonomicznej i politycznej imperializmu lat siedemdziesiątych*. Sympozjum zorganizowane zostało przez Sekcję Marksizmu-Leninizmu Uniwersytetu Lipskiego. Uczestniczyły w nim 153 osoby*.

Pierwszy dzień sympozjum poświęcony był na obrady plenarne. Referat wprowadzający pt.: *Wspólnota Europejska pomiędzy integracją i dezintegracją* wygłosił prof. dr hab. K. H. Uhling z Uniwersytetu Lipskiego. Mówca krytycznie ustosunkował się do prezentowanych w literaturze zachodnioeuropejskiej zagadnień integracji gospodarczej. Potwierdził on także tezę, że dokonujące się w Europie zachodniej procesy integracyjne, mające międzynarodowy charakter, są nierozdzielnie związane z kapitalizmem państwowo-monopolistycznym. Zaprezentował również definicję integracji państwowo-monopolistycznej, podkreślając, że polega ona

„na obiektywnej prawidłowości do internacjonalizacji sił wytwórczych i stosunków kapitałowych. Oparta jest na umowie. Zawiera w sobie sprzeczny proces rosnącego splatania sił monopolu i supernationalnych organów państwowych, który przy rosnącej rywalizacji, jak też nierównomiernie przebiegającym ekonomicznym i politycznym rozwoju grupy, najczęściej wysoko uprzemysłowionych państw kapitalistycznych prowadzi do stopniowego wykształcania się — na zasadach monopolistycznych — panujących, regionalnych kompleksów gospodarczych i politycznych nakierowanych na rozległe zabezpieczenie zysków i ekspansji. Jako zjawisko międzynarodowego, państwowo-monopolistycznego kapitalizmu przyspiesza formowanie się imperialistycznych centrów władzy”.

Prof. Uhling stwierdził ponadto, że państwowo-monopolistyczna integracja przejawiająca się w całym świecie kapitalistycznym (również w krajach Trzeciego Świata) ma swoje początki w Europie zachodniej. W swojej obecnej formie jest ona czynnikiem decydującym o kształtowaniu się międzynarodowych stosunków konkurencyjnych, mających na celu zabezpieczenie egoistycznych potrzeb monopolu, czego efektem jest zróżnicowane tempo rozwoju poszczególnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego w różnych krajach. W dalszej części K. H. Uhling przedstawił problem mechanizmu integracji rynkowej.

Kolejną grupą zagadnień zaprezentowanych w inauguracyjnym referacie były problemy dezintegracji. Referent stwierdził, że dezintegracji nie można utożsamiać z tendencją przeciwną integracji — mimo iż tak najczęściej jest definiowana

* Ze strony polskiej uczestniczyli w nim: dr Ewa Bryl-Warewicz i dr Witold Małachowski z Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych w Warszawie, doc. dr hab. Zdzisław Nowak i mgr Iłona Romiszewska z Instytutu Zachodniego w Poznaniu, dr Fryderyk Kabsa z Instytutu Nauk Społecznych Politechniki Śląskiej w Gliwicach, mgr Ewa Frąckowiak i dr Zdzisław Pięćkowiak z Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

— ale należy ją traktować jako obiektywną tendencję rozwoju gospodarczego, kolejny etap tego rozwoju, który ma dialektyczny charakter. Podkreślił, że obecnie szczególnie zainteresowanie ekonomistów budzi problem głównej tendencji rozwoju gospodarczego, przy czym większość spośród nich opowiada się za dominacją pogłębiającej się integracji w różnych dziedzinach gospodarki.

Trzecią grupą problemów poruszonych przez K. H. Uhlinga były supernationalne ramy rozwoju procesów integracyjnych. Procesy integracyjne — zdaniem autora — dokonują się w trzech płaszczyznach działań gospodarczych: 1) monopoli, 2) supernationalnych organów i 3) grup ponadnarodowych. Najwyższą formą integracji w ramach Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej są tzw. eurokoncerny, które na razie prowadzą swą działalność tylko w niektórych dziedzinach gospodarki.

Dalszą część obrad pierwszego dnia sympozjum stanowiła dyskusja plenarna dotycząca mechanizmu siły napędowej państwowo-monopolistycznej integracji, której moderatorem był prof. dr hab. G. Müller. Wzięło w niej udział sześciu przedstawicieli nauki. Prof. dr hab. N. S. Pogorełow z IPK w Kipowie podkreślił w swoim wystąpieniu m. in., że osiągnięcia w dziedzinie integracji produkcji rolnej w EWG idą w parze z narastającymi sprzecznościami społeczno-ekonomicznymi. Sprzeczności te stanowią przesłankę dezintegracji. Na podstawie analizy wybranych ilościowych i jakościowych zmian w rolnictwie Europy zachodniej — będących wynikiem procesów integracyjnych — zaprezentował tezę, że wzrastająca liczba dużych przedsiębiorstw w agrokompleksie, w tym przede wszystkim tzw. supernationalnych monopoli, powoduje ograniczenie tempa jego rozwoju. Parlamenty poszczególnych krajów EWG podejmują próby zahamowania walki konkurencyjnej monopoli z tej sfery, głównie za pomocą działań krótkookresowych. Działania te nie gwarantują jednak pozytywnych rezultatów.

Głos zabrał następnie doc. dr hab. Z. Nowak z Instytutu Zachodniego w Poznaniu. Zaprezentował on różne teorie burżuazyjne na temat procesów integracyjnych oraz dokonał ich krytyki. Pierwotną grupę teorii stanowi konglomerat teorii związków celnych, stref celnych, ściśle powiązanych z teorią handlu zagranicznego. Doc. Nowak wykazał, że w latach siedemdziesiątych ujawnił się ostry kryzys tych teorii. Kolejnym problemem podlegającym rozważaniom były teoria neofunkcjonalizmu, uwzględniająca polityczne mechanizmy funkcjonowania integracji. Podstawową tezę tej teorii jest założenie, że powinna nastąpić automatyczna integracja polityki i gospodarki, czego efektem ma być współpraca państw w obu dziedzinach. Dyskutant wykazał, że od 1973 r. można również zauważyć kryzys tej teorii, którego przyczyną jest m. in. narastający problem granic międzynarodowej integracji.

Przedstawiciel Węgier prof. dr hab. L. Nagy z Instytutu Ekonomii Politycznej Uniwersytetu w Szeged przedstawił kilka tez dotyczących polityki agrarnej EWG i procesów integracji wertykalnej. Stwierdził on m. in., że proces integracji wertykalnej w rolnictwie jest obecnie bardziej zaawansowany w USA niż w krajach Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (gdzie produkcja rolnicza, mimo pogłębiania międzynarodowego podziału pracy, nie osiągnęła oczekiwanego poziomu). Zwrócił również uwagę, że punktem wyjścia dla procesów integracji wertykalnej było wzmocnienie znaczenia siły roboczej w gospodarce Wspólnoty (uwzględniały to dyrektywy modernizacji planu Mansholta z 1972 r.), wynikająca z rosnącego międzynarodowego podziału pracy. Jednym z czynników rozwoju integracji jest protekcjonizm, wyrażający się m. in. sztucznym podwyższaniem cen artykułów i surowców żywnościowych na rynkach wewnętrznych.

Istotniejsze — wśród omawianych problemów integracji jako formy internacjonalizacji państwowo-monopolistycznego kapitalizmu — było zagadnienie rozwoju koncernów. Stwierdzono, że główne bodźce rozwoju firm pochodzą od kraju (regionu), w którym są one zlokalizowane (dotyczy to też filii poszczególnych firm). Zachodzi tutaj jednak zjawisko sprzężenia zwrotnego, gdyż dokonujące się procesy integracji i internacjonalizacji koncernów odgrywają i będą odgrywać coraz większą rolę w rozwoju poszczególnych państw.

W drugim dniu obrady przebiegały w trzech grupach tematycznych:

1) Dialektyka politycznej i ekonomicznej integracji we współczesnych warunkach działania prawa nierównomiernego rozwoju w państwach członkowskich EWG;

2) Leninowska teoria imperializmu i formy ruchu kapitalistycznych monopolii w procesie międzynarodowego zacieśniania reprodukcji;

3) Możliwości i granice „wspólnej” polityki socjalnej EWG oraz narastające problemy antymonopolistycznej walki o socjalny i społeczny postęp w Europie zachodniej.

W poszczególnych grupach tematycznych zaprezentowało swoje poglądy kilkadziesiąt osób.

Lipskie sympozjum było areną przedstawiania głównie nowych tez dotyczących integracji w Europie zachodniej. Warto dodać, że podczas trwania obrad prezentowane były wszystkie ośrodki naukowe Niemieckiej Republiki Demokratycznej, zajmujące się badaniem współczesnego kapitalizmu.

Ewa Frąckowiak
Zdzisław Pieścikowski